

Petr Gruber

Voják Říše a svědomí

Zrada, nebo povinnost?

Osud vojáka wehrmachtu z česko-německé rodiny

Petr Gruber

Voják Říše a svědomí

Zrada, nebo povinnost?

Osud vojáka wehrmachtu z česko-německé rodiny

Ignoscas aliis multa, nihil sibi.
Druhým odpouštěj mnoho, sobě nic.
(Ausonius, O sedmi mudrcích)

Památce obětem své doby.

PŘEDMLUVA

O druhé světové válce byly napsány tisíce knih, popisujících tisíce osudů. Je těžké zapomenout na část dějin, které se zapsaly jako nejkrvavější období lidské historie. Byly popisovány osudy lidí na frontách i v zázemí. Je však jen málo knih, které by ukázaly tragédie spoluobčanů, kteří byli nuceni stanout proti sobě. Nejenom na frontách, ale i v relativně poklidném životě v protektorátu. Existovaly odbojové organizace, ale jejich činnost byla známá jen zasvěcenému okruhu lidí. Žili zde však i ti, kteří nemohli být odbojáři, přesto se však snažili nějak pomoci, a pak zde žili lidé, kteří museli podstoupit službu v armádě nelidského režimu. Jsou hodni odsouzení, nebo je nutno je litovat? Na to by mohli odpovědět jen oni a ti, kteří s nimi žili a znali je. Rodina, sousedé. Nezavírejme oči před těmito oběťmi války, ale ukažme, že jejich tehdejší postoje jsme dnes pochopili. Tato kniha je napsána na základě dokumentů a vzpomínek pamětníků, kteří popisovaných událostí byli svědky. Jsou to příběhy bez jakékoliv idealizace historie. Pouze tak, jak je lidé prožili.

Rozhodl jsem se napsat příběh o osudech obyčejného člověka, který byl ve vleku událostí dějin vedoucích k nejničivějšímu konfliktu lidstva, jenž zasáhl do života jeho, jeho známých i rodiny.

Knih vznikala více než dvě léta. Předcházelo jí pročitání archivních dokumentů, kronik a shromažďování potřebných materiálů. Jména osob jsou změněna. Místa děje jsou autentická. Čtenář si může udělat reálnou představu o situacích, které jsou popisovány, a ztotožnit je s místy, kde se udály. Obrazová příloha obsahuje fotografie originálních dokumentů, zapůjčených z archivů i od soukromých vlastníků. Kniha není určena k vzbuzování aktivit, které by měly za následek propagaci nenávistné ideologie v jakékoliv podobě, či popírání skutků, které změnily životy milionům lidí na celém světě.

Nesudme skutky, které se tehdy udály, protože jsme je neprožili. Mějme však na paměti, aby se nikdy neopakovaly a nikdo nemusel prožívat to, co postavy v knize.

Petr Gruber

Aufruf an die Bevölkerung!

Auf Befehl des Führers und Obersten Befehlshabers der Deutschen Wehrmacht habe ich im Lande Böhmen mit dem heutigen Tage die vollziehende Gewalt übernommen.

Hauptquartier Prag, den 15. März 1939.

Der Oberbefehlshaber der Heeresgruppe 3

Blaskowik

General der Infanterie.

Rozkasy pro Obyvatele!

Na rozkasy Votze a neivršihy Prezidenta německé Armady převzal sem v zemi české s nešním dnem celou moc.

Hlavní-Quartier Praha, dne 15. Brézna 1939

Vrchní Komandant Armádní-Odil 3

Blaskowitz

General Pjechoty

PROLOG

Starý muž seděl bez pohnutí v křesle a o něčem přemýšlel. Měl zavřené oči. Nevnímal hluk ulice z pootevřeného okna. Takový hluk byl nicotný proti tomu, co slyšel před více než šedesáti lety. Jenže tehdy byl mladý, plný života. Ale také viděl věci, které by mladý člověk vidět neměl. Zkázu, smrt, hromady mrtvol, beznaděj a žádnou budoucnost. Proč to tak muselo být? Opravdu nebylo jiné řešení než válka?

Muž si předtím prohlížel několik starých, zažloutlých fotografií a stejně zažloutlých dokladů, které mu zbyly z minulosti. Z minulosti, na kterou nerad vzpomínal a o které nerad vyprávěl. Nebyl žádný hrdina. Byl obyčejný voják, který musel jít tam, kde nikdo být nechtěl. Smysl pro povinnost mu byl vrozený, a tak bojoval za vlast, jejíž cíle však nebyly pro všechny, ale jen pro vyvolené. To tehdy ovšem netušil.

Dokumenty a fotografie, které měl stále v ruce, pomalu vyklouzávaly. Snášely se k zemi jako listy ze stromů na podzim. Muž se nesažil je zachytit. Naopak. Nechal je ležet na zemi a usínal. Myšlenky ho vracely na místa, kde prožil nejhorší okamžiky svého života. Jeho přáním bylo, aby tyto myšlenky zůstaly jen pro něj. Do dnešního světa už nepatří.

„Ať to tak zůstane.“

Kapitola první

VOJÁK ŘÍŠE

Stockerau u Vídně, únor 1945

Mihotavý plamínek petrolejové lampy osvětloval malou místnost. V přítmí, v rohu místnosti, byla postel, na které klidně oddechoval německý voják. U stolu na druhé straně se rýsovala silueta další postavy. Voják sedící za stolem sebou náhle trhnul a jeho oči se zahleděly do prázdna. Ruka svírala plechový hrnek se stydnoucí kávovinovou náhražkou bez cukru a bez chuti. Franz přemýšlel o svém životě.

Byl únor roku 1945 a válka se chýlila ke konci. Pouze největší fanatici ještě věřili, že Německo může válku vyhrát. Ostatní vojáci měli jasno: Zachránit si život za každou cenu. Šlo jen o to, jakou zvolit cestu. Druhý voják na posteli se posadil a rozespale se zental: „Nemůžeš spát. Franzi?“ „Ne, neide

to,“ zamyšleně odpověděl tázaný. „Myslím na rodinu. Fronta se přiblížila k Moravě a já mám o ni strach. I o to, co nastane potom. Víš, budou to mít těžké. Nikomu jsme neublížili, ale lidé se budou mstít za to, co Němci napáchali. A první na řadě budou ti, co zůstanou tam, kde žili.“ „Neber si to tak, já mám rodinu v Hamburku a nemám o ní zprávy už skoro rok. Poslední nálet město úplně vypálil a nevím, jestli přežili, nebo jsou někde na útěku. Musíme to tady nějak vydržet a zkusit se dostat k Britům nebo Američanům. Do lágru na Sibiři se mně vůbec nechce. Ani není jisté, jestli bychom tam dorazili. Ty, co nemohou jít, prý střílejí.“ „A divíš se?“ zeptal se Franz. „Viděl jsi ty kolony vězňů, které vedly esesácké hlídky? Taky nikoho nešetřily. A Rusové to vědí. Tohle nám vůdce neřekl, že můžeme prohrát. Pořád jen tajné zbraně, vítězství, a najednou? Je to strašné. Americké bombardéry denně ničí naše města, armáda je bez ochrany letectva, Luftwaffe je zničena.“ „Franzi, proboha mlč.“ Co kdyby tě někdo slyšel?“ zhrozil se voják. „Víš, jaký je trest za poraženectví.“ „Vždyť je to jedno, Klaus. Jestli mě zastřelí „honicí psi“ nebo komunisti,“ apaticky pronesl Franz. „Ale rodinu bys už neviděl, chyběl bys jim, a to by bylo špatné. Musíš mít něco, pro co žít. Něco se musí stát a my se vrátíme domů. Jako hrdinové,“ povzbuzoval Klaus. „Jsi blázen, nebo tomu taky věříš? My se vrátíme jako vyvrhelové,“ ukončil rozhovor Franz. Přivřel oči a pomalu se zase vracel do vzpomínání. Jaké bylo jeho dětství, škola, kamarádi.

Stockerau – radnice

Kapitola druhá

DĚTSTVÍ A DOSPĚLOST

Hodonín, červenec 1907

Je to kluk, maminko,“ řekla tiše porodní bába. „Franzičeká venku, bude moc rád,“ zašeptala vyčerpaná rodička. Jedna z přítomných žen vyšla na zápraží domu a nedočkavému otci sdělila tu radostnou novinu. Byl opravdu rád. „Prvorozený syn, jak se bude jmenovat? Necháme to v rodinné tradici. Dáme mu jméno po otci i po císaři.“ A tak byl chlapec pojmenován Franz Josef. Ale doma se mu říkalo František. Evropu v té době tvořily velké monarchie, které ovládaly dění i životy milionů lidí. Nebyly žádné velké válečné konflikty a monarchové byli spřízněni rodinnými svaz-

ky. Lidé žili v klidné atmosféře a nevěřili, že by mohla vypuknout nějaká větší válka.

František vyrůstal v poklidné části moravského města Hodonína, německy zvaného Göding. V roce 1913 dospěl do věku, kdy mu začínala povinná školní docházka. Spolu s ostatními dětmi se docela těšil na učitele, kteří měli velkou úctu rodičů a také společensky byli docela vysoce postaveni. Ve škole se však František později setkal s tehdy pro něj nepochopitelným jevem. Protože byl synem dělníka v tabákové továrně a maminka práci neměla, byl sice čistě oblečený, neměl hlad a nepatřil mezi nejchudší, přesto však pociťoval jistou odtažitost spolužáků z bohatších rodin. Občas se mu smáli, protože jako svačinu měl chléb se sádlem nebo s máslem, žádný salám, někdy buchty. Tehdy si začínal uvědomovat, že jsou tady určité rozdíly a netušil, jak v budoucnu ovlivní jeho život. Nejvíce ze všech předmětů ho bavilo psaní, úprava sešitů, ruční práce, tělocvik a čtení. V náboženství byl jen průměrný a v přírodních vědách velmi dobrý. Také chování měl výborné. Byl pravdomluvný, spolehlivý a slušný. Proto mu maminka doma vždy říkala: „Není důležité, co znáš, ale jak se chováš k lidem.“ Jeho rodným jazykem byla němčina i čeština, ale češtinu se ve škole neučil. Společně s mladším bratrem Josefem Františkem vyrůstali v klidném prostředí v rodině, kde byla úcta k lidem a císaři. U babičky pracoval na poli, poklízel dobytku, aby se v domácnosti nemuselo příliš utrácet. Když skončila první třída, objevily se ve společnosti vlivem politického dění ve světě, a zvláště vlivem atentátu na arcivévodu Františka Ferdinanda, úvahy o možné válce. I doma se o těchto věcech mluvilo, ale Franti-

šek to tehdy ještě nevnímal. Pak však válka opravdu vypukla. Jeho otec už byl pro službu na frontě starý, ale rodina musela přispívat, jako spousta jiných, na válečné úsilí. Také děti se musely zapojit do prací na malém hospodářství a ve školním roce se ještě učit. Válečné roky přinesly mnoho změn, ale děti je nevnímaly. Poznávaly své město, hrály své hry, učily se a pracovaly. V roce 1918, kdy už vládl na císařském trůně nástupce Františka Josefa I. císař Karel I., chýlila se válka ke svému konci, stejně jako habsburská monarchie. 28. 10. 1918 byla vyhlášena Republika Československá a pro obyvatele nového státu nastalo důležité rozhodnutí. Stát se občanem nové republiky, nebo optovat pro Rakousko, což znamenalo vystěhování. Františkova rodina se rozhodla zůstat. Stali se tak občany ČSR. Pro děti to znamenalo učit se další jazyk písmem i slovem, a to jazyk český. František chodil dál do školy a rozhodoval se, co bude dělat dál. Protože ho vždy bavily ruční práce a dílny, chtěl jít do učení na sedláře. Koní bylo tehdy dost na každém statku i v malém hospodářství, a tak by o práci nebyla nouze. Po skončení školy tedy nastoupil do učení a stal se „sattlerem“. To byl německý termín pro sedláře. Po vyučení nějaký čas provozoval své řemeslo jako sedlářský pomocník a pak nastoupil vojenskou službu u telegrafického praporu v Brně. Jeho přáním bylo stát se po vojně policistou nebo četníkem. Bohužel se mu toto přání nesplnilo. Velmi brzy se oženil, a tím se mu uzavřel vstup do řad policie a četnictva. Manželství však netrvalo dlouho a bylo za necelé tři roky rozvedeno. František se pak brzy nato oženil znovu. O rok později se narodil syn. V té době doznívala hospodářská krize a František se začal zajímat o politiku. V sousedním Německu se k moci dostal Adolf Hitler a nacisté a jejich

volání po jedné zemi pro všechny Němce bylo vyslyšeno ve všech státech s německy mluvícím obyvatelstvem. I v tehdejší ČSR se dostávají do popředí různé strany v čele se Sudetoněmeckou stranou a jejím vůdcem Henleinem. Hodonín byl však trochu mimo tohoto dění, a tak se zde organizovaly jiné politické strany a uskupení. Velmi aktivní zde byla Vlajka, fašistická organizace, a její bojůvka Svatoplukovy gardy. Stále více se do popředí dostávaly postoje lidí v souvislosti s jejich zaměstnáním.

A situace nevěstila pro mírový život v Evropě nic dobrého. Hrozba války se jevila jako stále reálnější. Události směřovaly k mnichovské dohodě.

Kapitola třetí

ŽIVOT PŘED MNICHOVEM

Hodonín, 1938

V práci mně hrozí, že mě propustí.“ Takto se svěřila doma Františkova tchyně, která byla zaměstnána u státních lesů a statků jako služebná. Protože měla těsně před důchodem, znamenalo to, že by se jí důchod zmenšil, a navíc by byla dlouho bez práce v době, kdy její peníze hrály důležitou roli v chodu celé rodiny. „To přece nejde,“ rozčílil se František. „Pracujete tam už celá léta. Kde byste pak něco sháněla? A proč, to neřekli?“ Tchyně odpověděla: „To nevím, ale naznačili mně, že se moc zastáváme Němců.“ „Žijeme

přece ve státě, který je mnohonárodnostní, a není důležité kdo co je, ale jak pracuje a jak se chová," řekl František. „Já ještě zajdu do kanceláře a zkusím je přesvědčit, abyste tam mohla zůstat. Vždyť jsem taky jejich zaměstnanec, tak snad na to budou brát ohled," uvažoval František. Jak řekl, tak i udělal. Vrátil se příští den ze zaměstnání celý zkroušený a manželka z něj dostala jen větu, že místo toho, aby tam tchyni nechali, začali mu navíc také vyhrožovat pro jeho postoje a sdělili mu, že jestli nepřestane, propustí i jeho. Byla to zkrátka odvrácená strana mince života za první republiky, kdy se každý s odlišným názorem než většina společnosti dostával do konfliktu se svými sousedy i nadřízenými v různých rovinách života. Vyhazovu své tchyně tedy nezabránil, a navíc se ocitl v nebezpečí vlastního propuštění, a to by pro jeho rodinu znamenalo velké problémy se uživit, protože malé hospodářství jeho otce by na to nestačilo. Ve Františkovi tak stále více klíčila vzpoura proti tomuto zřízení a snaha se nějak přičinit o jeho nápravu. Stále více inklinoval k myšlenkám národního socialismu, který však byl trochu odlišný od toho německého. Začínaly také problémy se sousedy, kteří měli radost z jeho neúspěchů a dávali to nepokrytě najevo, zřejmě v důsledku názorů, které zastával. Čím dal více se proto i se svou rodinou odcizoval tomuto myšlení a čekal, jako spousta ostatních, jak se vyvine politická situace. Nacisté v Německu získávali jeden úspěch za druhým. Anektovali Rakousko a připojili ho k Říši. V Československu začínalo být jasné, že další územní požadavky budou směřovat na ně. Léto pomalu končilo a Evropa žila politickým vřemím evropských velmocí. Ty se snažily nějakým způsobem ovlivnit Německo, aby zanechalo své nenasytné politiky vůči

svým sousedům. Hitler prohlásil, že má už jen jeden požadavek. Odstoupení pohraničí ČSR ve prospěch Německa.

V samotném Hodoníně se začala uskutečňovat opatření, která byla obvyklá při ohrožení státu. 17. září 1938 musela být střežena radnice šesti vojáky a jejich velitelem, protože hrozily nepokoje ze strany občanů, kteří nebyli spokojeni s politikou velmocí a vyčkáváním vlády ČSR. Chtěli, aby byly rozdány zbraně, aby byla vyhlášena mobilizace a oni mohli bránit republiku. O dva dny později byly povolány zálohy SOS, které byly odveleny na hranici s anektovaným Rakouskem v břeclavském okrese. Začala také hysterie týkající se uložených peněz a obyvatelé chtěli vybrat své vklady u záložen a spořitelen. Tyto výběry musely být omezeny, aby byla zachována stabilita financí. 21. 9. 1938 se konala na náměstí manifestace, na které promluvili legionáři, komunisté i jiní představitelé veřejného života. Dav, který se dostal do varu, chtěl jít do hodonínských kasáren pro zbraně, a proto musel starosta zakročit a za pomoci policie udržet pořádek. Nálada odhodlanosti přerůstala v hysterii. Za této situace se debatovalo na ulicích, v restauracích, kinech... Sousedé se na sebe dívali skrze prsty a čekali, co kdo řekne, jestli to nebude něco proti republice. Pomalu se ukazovalo, že v budoucnu budou běžné situace, kdy někdo někoho udá. Zatím však k ničemu nedocházelo a lidé se ještě tak neodcizovali.

Ve Františkově domácnosti se také debatovalo o politické situaci. Rodiče radili neangažovat se, ale František už měl dost vyčkávání a chtěl něco dělat. Den za dnem utíkal a všechno nasvědčovalo tomu, že v republice nastanou velké změny. Bylo jasné, že dojde k rozdělení národa na ty, co chtějí „Heim ins Reich“ a na ty, co chtějí zachovat celistvost republiky.

Kapitola čtvrtá

DRSNÁ SKUTEČNOST

Stockerau u Vídně, únor 1945

Za okny se probouzel nový den. Franz pomalu otevřel oči a myslel na to, co se mu zdálo. Brzy však myšlenky zaplašil a připomněla se povinnost. Teď musí jít do kuchyně, umístěné v budově statku, a přinést kamarádům snídani a důstojníkům kávu. I když jen tu náhražkovou. Jiná nebyla. Zásobování vázlo všude, spíše už zkolabovalo. Dost bylo jen zbraní, které se vydávaly volkssturmu. Protože spal oblečený a obutý kvůli poplachu, odpadla mu tato činnost, a tak uchopil malou bandasku na kávu a větší na snídani. Čím nás kuchař překvapí? Nějaká polní pochuti-

na? pomyslel si. V duchu ucítil chuť a vůni čerstvého sádla po každé domácí zabijačce. Ale jitrnice, jelita a ostatní dobroty byly jen zbožným přáním. Řídká hrachová polévka, v níž plavaly kousky mrkve nebo řepy, a k tomu kus tvrdého chleba. A ještě čaj z kopřiv. Prý je zdravý. Je to možné, ale pít se to nedá. Ale je to aspoň něco teplého do žaludku řekl, si rezignovaně. Kuchař byl někde od Brna, takže si spolu mohli promluvit o kraji, který oba znali a kam se chtěli vrátit. „Slyšel jsi něco o situaci u nás?“ ptal se Franz. „Jenom to, že fronta se blíží a nad Brnem stále přelétají americké bombardéry. Úplně bez ohrožení. Luftwaffe už zřejmě nemá dost sil na jejich zničení,“ odpověděl kuchař. „O své rodině žádné zprávy nemám a domů už se nepodívám.“ „Jak to myslíš?“ zeptal se Franz. „Mám takové divné tušení. Ale snad je to jen můj pocit,“ odpověděl kuchař. Franz na to nic neřekl a odešel. V duchu přemítal, co by se teď, na konci války, mohlo vcelku v klidné části protektorátu stát. Že je obsadí, to tušil, jen netušil kdo, Rusové nebo spojenci? Ale teď je čas na snídani, řekl si. „Servus, kamarádi. Nesu snídani, tak vstávejte!“ hlaholil u vstupu do krytu. „Ááá, co máme? Sázená vejce, šunku a pravou kávu? Copak nám führer připravil?“ rýpnul si jeden z vojáků. Všechno to byly starší ročníky Rakušanů, nejmladšímu bylo čtyřicet let, a služba se jim vůbec nelíbila. „Pozor na hubu, víš, že feldpolizei je všudypřítomná, stejně jako gestapo.“ „Konec téhle války je v dohledu a ve vítězství věří jen fanatici. A právě ti jsou nebezpeční“, varoval ho Franz. Vojáci nastavili misky a Franz naléval polévku a čaj. „No to je výborné, takovou baštu jsem dlouho neměl,“ špičkoval zase voják. „Dej si už pokoj, nebo ti důstojníci dají nějakou špinavou práci!“ okřikl ho jiný voják.

„Jakou špinavou práci v téhle špinavé válce mi můžou ještě dát? Jedině kopat vlastní hrob. Ale ten už tu všichni máme, a hromadný. Jen nás zasypou, když někdo zbude,“ opáčil voják. „Víte, mně se před sedmi, osmi lety líbilo, že byly přehlídky, hudba, krásné uniformy, a válka v nedohlednu. Pochodovali jsme, lidi nás vítali, jídla, co hrdlo ráčí. A dnes? Hlad, špína, smrt. Tohle nám vůdce a ti ostatní uměli připravit. Připravili i tuhle válku a nikdo neví, jak to skončí,“ zamýšleně pronesl nejstarší voják. „Tak už toho nechte a jezte. Nevíte, kdy zas něco k jídlu vůbec bude.“ Vojáci zmlkli a začali jíst. Franz vzal zase bandasky a šel k ubikacím důstojníků. Zaklepal a po vyzvání vešel dovnitř. V pokoji bylo šest důstojníků, kteří měli na starost velení chorvatské výcvikové brigády. Jenom mužstvo bylo chorvatské, ale velení a spojovací četa byly složeny z německých vojáků. Říše svým spojencům přece jenom nevěřila. Tahle brigáda byla sestavena před rokem, jako následnice zničené chorvatské divize, která se nevrátila od Stalingradu. Franz měl tehdy velké štěstí, že si Chorvaté prosadili neúčast německých vojáků ve své jednotce, a tak odešli na ruskou frontu sami. Franze odveleli do Drážďan k protiletadlovému praporu. Děkoval bohu, že tomu tak bylo, protože teď už mohl být jen prachem na ruské stepi. „Pane poručíku, přišel jsem na váš rozkaz,“ zahlásil se. „Pohov, svobodníku,“ řekl poručík. „Nesete snídani?“ „Jen to, čemu se tak říká, pane poručíku,“ hlásil Franz. „No, no, nějak jste se špatně vyspal?“ ptal se poručík. „Promiňte, pane, ale to ta válka a situace vůbec,“ odvětil voják. Poručík pokýval hlavou a už se dál neptal. Pro každého to bylo dnes těžké. Základním pravidlem bylo přežít a dostat se domů. Na konci války, o kterém nikdo nepochyboval, už o nic jiné-

ho nešlo. Jenom si dávat pozor na to, před kým se mluví, to bylo důležité. Franz nalil do hrnečků kávu a do misek polévku. Ostatní důstojníci se oblékali. Ještě že jsou normální, přemítal Franz. Kdyby to byli fanatici, tak nás všechny vyženou do zákopů. Ano, tihle důstojníci už ztratili víru ve vítězství a věděli, že kdyby chtěli plnění nesmyslných rozkazů, mohlo by se stát, že během nějakého ostřelování by se našla zbloudilá kulka a rázem by byl problém s náročným důstojníkem vyřešen. Franz se zase zahlásil a vyšel z místnosti. Zamýšleně a pomalu šel ke svému krytu. Najednou se před ním zvedl malý gejzír hlíny. A další, a další. Ihned pochopil, co to je. Skočil po hlavě do nejbližší díry po granátu. Nikdo nic nehlásil, sirény mlčely a nízko nad zemí se přehnal letadlo s bílou hvězdou na křídle a trupu. Pokropilo sprškou střel protiletadlové čtyřče a jeho obsluha nestačila ani nabít. Byla to nová taktika Američanů. Přízemním letem se přirýtili nad svůj cíl kotláři, zničili protiletadlovou obranu a vzápětí přiletěly bombardéry a zasypaly celou plochu pumami. Po prvním útoku Franz vyskočil z díry a rozeběhl ke krytu, kde byli jeho kamarádi. Otevřel dveře, aby je varoval, ale v tom okamžiku všichni vyběhli ven a srazili se s ním. „Rychle pryč odtud. Přiletí další. Obrana je zničena!“ křičel Franz. Vojáci se rozeběhli do blízkých polí a zalehli, kam se dalo. Dunění na obloze mu dalo za pravdu. Od západu se objevilo ve výšce dvou kilometrů asi dvacet letadel a mířily přímo nad tábor se statkem. Franz přímo viděl, jak se jim otevírají pumovnice, a zabořil hlavu do sněhu. Hvízdání pum bylo slyšet daleko a každý čekal na první výbuchy. První zásah dostal konvoj tří nákladních automobilů, a pak už byly výbuchy vidět všude. Vzduchem létaly trosky, kusy koňských

těl, a také lidských. Německá letadla nikde vidět nebyla a jen z nádraží se ozývala palba flaku. Na tu se zaměřila opět letadla ze stíhacího doprovodu a několik bombardérů také změnilo kurs k nádraží. Brzy se ozývaly výbuchy i tam a bylo jasné, že drtivá letecká převaha přinese své hořké ovoce. Nedaleko místa, kde Franz ležel, stál nákladní automobil, ze kterého utekl řidič. Z proražené nádrže vytékal benzin a malý potůček se blížil k místu, kde Franz hypnotizovaně pozoroval, co se to kolem děje. Pak uviděl nebezpečí a vyskočil, aby se schoval jinde. Z hořící trosky rozbitého klavíru odletěla zapálená tříska, dopadla do rozlévajícího se benzinu a oheň se rychle blížil k automobilu. Ten vzplanul a za hromového rachotu se roztrhl na všechny strany. Byl naložen municí do tankových kanonů a směřoval na nádraží. Už tam nikdy nedojel a granáty budou na frontě chybět. Všude, kam se člověk podíval, byla jen zkáza a smrt. Střelba pomalu ustávala, letouny se vzdalovaly a lidé vstávali ze země, vylézali z úkrytů a snažili se pochopit, co se stalo. Matky hledaly své děti. Jiné děti s pláčem hledaly rodiče nebo jen někoho, kdo se o ně postará. Nejhorší byl pohled na děti, které už nikoho nehledaly. Ležely jako polámané loutky, špinavé, zasypané prachem, blátem. Některým chyběla noha a v agónii prosily o pomoc. Nikdo si jich nevšímal. Jenom jeden hoch v uniformě hitlerjugend, který byl také otřesen, se snažil vytáhnout holčičku zpod převráceného povozu a říkal jí, že mu musí pomoci. Holčička však byla mrtvá, ale on to nevnímal. Až po chvíli si to uvědomil a rezignovaně si sedl vedle mrtvé, hladil jí po vlasech a něco jí tiše šeptal. Důstojník, který šel okolo, se na něj podíval, nadechl se, aby mu dal rozkaz, ale pak mávnul rukou a odešel. Franz také vstával a třásl se

po celém těle. Takový útok ještě nezažil. Rozhlížel se a uvažoval, co má dělat. Pak se přidal ke skupině vojáků, kteří odklízeli trosky budovy, odkud se ozývalo klepání. Někdo tam přežil a snažil se dostat z trosek ven. Důstojník, který šel předtím kolem, přistoupil ke skupince a rozkázal, aby toho nechali, že je tady lidí dost, a ať jdou všichni do tábora uklízet a zabezpečovat munici, která se všude povalovala. To se nikomu moc nechtělo, protože každou chvíli něco mohlo vybuchnout. Ale neodvážili se odporovat, protože smysl pro pořádek a kázeň měli hluboko vštípený vojenským drilem. „Pojď, Franzi. Snad to v táboře všichni kamarádi ve zdraví přežili.“ Cestou míjeli další civilisty, kteří se v táboře ubytovali. Ti také pomáhali odklízet trosky. Někteří však leželi na zemi těžce raněni. Jeden muž neměl nohu, kterou mu utrhla střepina, a z pahýlu mu stříkala krev. Osamělá zdravotní sestra se jí snažila zastavit. Kusem hadru zaškrtila nohu nad kolenem a utěšovala ho. Skupinka vojáků k ní přistoupila a pomohla jí muže odnést stranou. Sestra se pomalu zvedla ze země. Vypadala unaveně a její brašna na léky a pomůcky první pomoci byla prázdná. Neměla jak někomu pomoci. Důstojník jí navrhl, aby šla s nimi, že v táboře bude také potřebná, a navíc se tam nějaké zdravotnické potřeby najdou. Skupinka se blížila k táboru a už viděli, jak na něj dopadl dnešní útok. Přístřešek, kde byli ustájeni koně, dostal zásah. Koně se rozutekli a v ohradě zůstala jen mrtvola jednoho z nich, kterému střepina utrhla celou přední nohu a kus hrudníku. Zvíře alespoň netrpělo. Ve vši té bolesti si někteří vojáci řekli, že bude alespoň maso na guláš. Lidský cit už otupěl v téhle válce plné násilí a smrti. Skupinka vedená důstojníkem přišla ke krytu, který minula puma jen o pár met-

rů. Z něj pomalu vylézali kašlající vojáci, celí pokrytí prachem. I když byl únor, z jejich těl stoupala pára, jak byli rozehřátí vlivem napětí. Kuchyně byla převrácená a kuchař od Brna ležel polovinou těla přimáčknutý pod kotlem, ze kterého vytekla polévka. Žádné zranění nebylo vidět. Až po chvíli si Franz všiml, že pod tělem má kuchař řeznický nůž, na který ho kotel přimáčknul. „Tak měl přece jen pravdu, ten zvláštní pocit. Do Brna se už nevrátí. Další padlý hrdinskou smrtí za vůdce, pomyslel si. Pomalu se rozhlédl kolem. Ostatní kuchaři a kamarádi také vylézali ze všech možných úkrytů a blížili se k němu. Pak viděli mrtvého kuchaře. „Tak ten už nám neuvaří. A že to uměl. Dokázal i z toho mála udělat něco dobrého,“ posteskl si mladý, asi devatenáctiletý voják. „Jak se vlastně jmenoval?“ ptal se Franz. „Rudolf,“ odpověděl někdo. Chvilku nad ním stáli, jeho oči se bez hnutí dívaly do nebe, jako by žalovaly. Mladíček se sehnul a zatlačil mu je. Pak ho čtyři vojáci vzali a odnesli ke zdi statku. Přikryli ho vojenskou dekou a šli dále pomáhat. Protiletadlové čtyřče, na které zaútočil kotlář, bylo úplně zničené. Jeho obsluha utekla při prvním rachotu leteckých kulometů, a zachránila si tak život. Naštěstí to nikdo neviděl, jinak by jim hrozil polní soud za zbabělost před nepřítelem a okamžitá poprava. Teď se snažili pomáhat a zapomenout. Franz pro ně měl pochopení. Sám sloužil u flaku a věděl, jaký je to pocit, když na palebné postavení nalétával letoun, střílel ze všech zbraní a obsluha musela setrvat na svém místě. Byl rád, že už tuhle práci dělat nemusel. Vojáci podle pokynů důstojníka sbírali municí rozházenou výbuchy, papíry s rozkazy z velitelství a třídili je na hromádky. Několik vojáků dávalo dohromady převrácenou kuchyň. Důstojník šel se

zdravotní sestrou do svého krytu a dal jí téměř všechny zdravotnický materiál, který byl u něj uskladněn. Moc toho stejně nebylo. Obvazy, tinktura, pár ampulí morfia. „Běžte prosím, ať to nikdo nevidí,“ řekl sestře. „Civilisté jsou na tom hůř. My už si nějak poradíme.“ Sestra poděkovala a odběhla k hloučku raněných. Ihned se dala do práce. Mezi raněnými byly i dvě děti. Jejich zranění naštěstí nebyla velká. Jednomu klučinovi dala ruku do dlahy, protože mu na ni spadl kousek zdiva, a druhému stáhla náplastí dlouhou ránu na čele od střepiny, která minula levé oko jen o kousek. Další tři děti byly bohužel mrtvé. Pak se věnovala dalším. Po chvíli k ní přistoupila mladá žena a vyptávala se, jestli někdo neviděl její dceru. Malou, asi šestiletou, v modrých šatech. Nikdo jí nedokázal odpovědět, i když všichni věděli, co se stalo. Žena odešla a hledala dál. Zpod plachty položené vedle zdi na obětech náletu vykukoval cíp modrých šatů a malá, dívčí botička. Opodál stojící muž, který ženu slyšel, přetáhl plachtu přes vyčuhující botu, aby žena neviděla, že její dcerka tam leží. Všichni, kdo byli práce schopni a nezraněni, pomáhali s prohrabáváním trosek, vynášeli další raněné a cennější majetek.

Mrazivý den pomalu uplynul a přicházel večer. Začalo zase sněžit. Bílé vločky se snášely na špinavou, zbídačenou zem a zakrývaly utrpení, které zde bylo. Sníh padal i na mrtvé pod plachtou. Nikdo neměl sílu kopat hroby. Čekali se, až přijede nějaký vůz a mrtvé odveze do společného hrobu. Lidé byli unaveni, otřeseni. Každý si teď hledal nějaký kout, kde by mohl spát. U opravené kuchyně se začal vydávat čaj. Opravdový čaj. Někdo našel ve vybombardovaném domě

krabici s cejlonským čajem a přinesl ji vojákům. Důstojník nařídil, aby se uvařil pro všechny. I civilisty. Kdo ví, kdy zase bude možnost napít se něčeho dobrého.

I Franz se vrátil do svého příbytku, nyní zase o trochu více zničeného. Nalil si čaj a natáhnul se na pryčnu. Pomalu ho přemáhal spánek. Snad bude v noci klid, pomyslel si. Přivřel oči a vzpomínal na začátek svého života v nové uniformě.

Kapitola pátá

PRVNÍ SLUŽBA

Hodonín, 1938 – 1939

Za okny padal sníh. Vánoce byly přede dveřmi, Franz se procházel po ulicích Hodonína a přemýšlel. Nevnímal nevraživé pohledy kolemjdoucích. Dnešní chaos přece někdo musí uvést do správných kolejí. A on věřil, že tomu tak bude.

Vánoce přešly a všichni netrpělivě očekávali, jaký bude rok 1939.

Nastal 15. březen 1939. V ranních hodinách překročily jednotky Wehrmachtu hranice okleštěného Česko-Slovenska. Vlastně bez Slovenska. To se mezitím stalo Slovenským štátem. Tiše sněžilo a do Hodonína vjížděly první šedě zbarvené nákladní vozy. Za nimi tanky, pěchota. Na náměstí stály

davy lidí. Místní Němci vítali příjíždějící kolonu zdviženou pravicí, jiné hloučky zadržovaly slzy v očích. Všechno, co bu- dovali zdejší lidé pro blaho státu, bylo nyní zničeno. Velmoci se dohodly bez ohledu na názor vlády dotčeného státu v září 1938 a nyní jde jenom o poslední dějství tohoto politického dramatu. Věci nabraly rychlý spád. S německou důkladností se měnily běžné věci.

Během čtyřiaadvaceti hodin se změnil levostranný provoz na pravostranný, bylo vydáno nařízení o zavedení němčiny jako druhého úředního jazyka a to se později změnilo na zavedení pouze němčiny jako úředního jazyka. Na náměstí u kostela se brzy konala první vojenská přehlídka a vzdu- chem se nesla slova hymny „Deutschland, Deutschland über alles...“ Začala doba výnosů a nařízeních. Nejzávažnější naří- zení bylo dáno „Výnosem o Židech“ ze dne 1. 9. 1939. Židé museli opustit státní úřady, banky, nesměli se zdržovat na místech vyhrazených pro „árijce“. V tento den také začala druhá světová válka útokem na Polsko. Pro všechny nastalo těžké období. Týden po zahájení války bylo v Hodoníně za- vedeno opatření proti židovským trhovcům. Své trhy si moh- li pořádat pouze na Jánošíkově ulici. Armáda drtí Poláky, Ně- mecko vítězí, tak není se čeho bát, myslel si Franz. Válka brzy skončí. Jak se tehdy mýlil. Do války vstoupila Británie i Fran- cie a nikdo netušil, co nastane. Zatím vše plynulo relativně v poklidu, Polsko bylo poraženo, jenom v listopadu 1939 byl vyhlášen každý pátek jako bezmasý den, aby se mohly neru- šeně zásobovat vítězné armády. Čekaly je další úkoly. Začala „Podivná válka“. Armády seděly bez hnutí na hranici Ma- ginotovy linie a čekaly, kdy bude dán povel k útoku. Nic se však celou zimu nedělo.

Hodonín, březen 1939

Hodonín, březen 1939

Až na jaře 1940 zaútočila německá branná moc na západní Evropu a smetla v krátké době největší armádu té doby. Francie kapitulovala velmi rychle, stejně jako před ní Nizozemí, Belgie, Lucembursko, Dánsko a Norsko. Pozice Říše se zdála neotřesitelná a lidé se podle toho začali chovat. Osamělá Británie nepředstavovala nebezpečí, a navíc se zdálo, že se s Německem dohodne.

Franz získal díky svým kontaktům práci jako werkschutzmann v Baťových továrnách ve Zlíně a musel z domu odjet. Byla to první služba, kterou konal rád. Byl mezi lidmi, ale nevnímal, že ti lidé se na něj usmívají jen naoko. Byl pro ně zrádce.

Začínal se také projevovat nedostatek potravin v obchodech. To naštěstí Franzova rodina nepociťovala, a manželka navíc pomáhala chudším rodinám. Využívala svého německého pasu a obstarávala potraviny ze Slovenska tak, že chodila přes hranice a pašovala maso, vajíčka a podobně. Franz si vzpomněl na úsměvnou příhodu. Když měli vojáci na hranici při kontrole podezření na pašování masa, sádla nebo uzených výrobků, a to pod kabátem či kožichem, nechali podezřelého stát v přetopené místnosti. Po nějaké době se tuk začal rozpouštět a stékat na podlahu. Tehdy každý raději odevzdal, co pašoval pod svršky, a byl rád, že se nic nehlásilo. Za takové přečiny byly tvrdé postihy. Naštěstí zde službu konali většinou Rakušané, kteří měli pro tyto prohřešky pochopení. A tak se v jejich služebně, která byla naproti služebny gestapa na hraničním přechodu, odehrávaly spíše scény, kdy se na stůl položil kus špeku, tlačěnka a láhev slivovice a celá věc byla vyřízena.

Ve městě vznikla také místní organizace HJ pod vedením svého vůdce, českého Němce Vodenky. Ani mezi samotnými členy neměl tento člověk, který přišel bůhví odkud, dobrou pověst a spíše se na něj hledělo jako na prospěcháře. Jeho sestra pak byla vedoucí BDM. Na všechny tyto aktivity pohlíželi lidé různě. Někdy se to bralo jako daň době, někdy jako prospěchářství v každém režimu. Místním Němcům a smíšeným rodinám nezbylo pak nic jiného, než přihlásit své děti do této organizace, která měla své sídlo vedle domu s obuví firmy Baťa. Stejně tak i Franzův syn se stal členem Pfimpfen.

Kapitola šestá

DISCIPLÍNA VOJÁKA

Okolí Stockerau u Vídně, únor 1945

Dveře se otevřely. „Franzi, máme jít ven. Pomáhat civilistům,“ houkl dovnitř jeden voják. Franz se otrásl, zamžoural, pomalu postavil hrnek s čajem a stoupnul si. Oblékl si kabát a vyšel ven. Přitáhl si límec od kabátu a rozhlédl se. Sníh se pomalu snášel stále hustěji. No vždyť je únor, pomyslel si. Jak je teď asi doma? Zaplašil další myšlenky a šel se ohlásit důstojníkovi. Žádná situace neovlivnila chování vojáka, který prošel výcvikem a měl hluboce zapsána pravidla vojenského drilu německého vojáka. Postavil se předpisově do pozoru a očekával rozkazy. Unavený

poručík, kterého sem převeleli z východní fronty, se zamýšleně podíval na jeho ústroj. „Musíme odvézt mrtvé po útoku a dát to tady trochu do pořádku, svobodníku. Běžte pro auto a přijedte ke zdi, kde leží oběti,“ řekl pomalu. Franz zasalutoval a odešel. Byl rád, že nemusí mrtvé nakládat. Viděl a také odnesl jich už dost a nijak netoužil, po tom, aby musel zase odnášet děti, které si už nikdy nebudou hrát a nikdy je nikdo nepohladí. Jenom doufal, že jeho malí synové přečkají válku ve zdraví a že se s nimi zase setká.

Za statkem stál nákladní vůz Opel Blitz. Korbu kryla plachta, a tak alespoň nikdo neuvidí nehybná těla, která za chvíli poveze pryč. Vojáci i civilisté už čekali a chtěli těla naložit co nejdříve. Franz přistavil automobil, otevřel zadní čelo a poodstoupil. Všichni zúčastnění udělali dvojice, odkryli plachtu a odnášeli oběti náletu k vozu. Na korbu vyskočili dva vojáci a ukládali těla jedno vedle druhého. Zrovna když jeden z vojáků nesl v náručí holčičku v modrých šatech, objevila se opět její matka, která ji stále hledala. Franz ji zaregistroval jako první a okamžitě šel k ní. Ta však již zahlédla kus modrých šatů a rozeběhla se k vojákovvi, který zůstal překvapeně stát a nebyl schopen se pohnout. Žena se dívala na mrtvé tělíčko, její rty se pohybovaly, ale nebyla slyšet žádná slova. Pak vztáhla ruce a voják jí beze slova podal nehybné tělo. Žena je vzala do náruče, přitiskla a něco šeptala. Přistoupil k ní, ale nechtěl ji rušit. Proto jen pozoroval, co bude dál. Žena začala plakat. Pochopila, že se stalo něco, co nelze vrátit. „Karin, Karin, odpusť mi. Já nechtěla. Proč jsme sem chodili?!“ šeptala maminka. Franz k ní promluvil. „Není to vaše vina. Musíte se však rozlou-

čít. Tady nemůžete zůstat.“ Žena se na něj podívala s očima plnýma slz. Pokývala hlavou a sama odnesla tělíčko k vozu. Voják na korbě se sehnul, vzal dívku do náručí a položil ji pomalu na podlahu. Upravil jí vlasy i šaty. Žena ho pozorovala a pak pokývnutím hlavy poděkovala. Franz vzal nešťastnou matku za ruku a odvedl ji ke kuchyni. Vyptal od kuchaře hrneček a nalil do něj trochu alkoholu. „Napijte se, paní. Udělá vám to dobře.“ Žena se na něj podívala. Pak třesoucíma rukama uchopila hrnek a trochu se napila. Nebyla schopna cokoliv říci. Pak se znovu napila a zeptala se: „Máte děti?“ „Ano, mám syny,“ odpověděl. „Tohle byla má jediná dcera. Co bude dál?“ ptala se. Franz neodpověděl. Podíval se raději jinam a vzpomněl si zase na svoji rodinu. Pak se pomalu otočil, nechal ženu stát a odešel k vozu, protože na něj volali, že už je vše připraveno a může jet. Vlezl do kabiny, nastartoval a rozjel se. Měl rozkaz jet k nejbližšímu hřbitovu a tam nechat těla pohřbít do hromadného hrobu. Nemusel jet dlouho. Stockerau nebylo velké město a na jeho konci se nacházel hřbitov. Přijel ke vchodu a zde už čekalo asi pět mužů, kteří přistavili velký dvoukolák. Dva z nich pak vyskočili na korbu auta a podávali mrtvé dolů. Franz ani nevystoupil z auta. Díval se do zpětného zrcátka a přemýšlel. „Jak dlouho tahle agonie ještě potrvá?“ Zabouchání na kabinu ho vytrhlo z myšlenek. „Můžeš jet!“ houkl na něj jeden z mužů. Franz nastartoval a pomalu se rozjel. Stále sledoval ve zpětném zrcátku, jak se muži chápou dvoukoláku a tlačí jej k velké jámě, ve které už ležela jiná těla, která přivezl někdo před ním. Muži začali oběti náletu sundávat a nosili je do hromadného hrobu. Zahlédl, jak zavlál kus modrých šatů mrtvého děvčátka, a odvrátil se. Na tohle už neměl sílu.

Je to stále znovu a znovu. Pořád jenom křik, ranění a mrtví. A nové rozkazy, které jen prodlužují neodvratitelný konec," zoufal si v duchu. Jenomže vojenská disciplína mu svazovala ruce. Nemohl jen tak odejít. Musel rozkazy plnit, jinak by ho stihl ten nejtvrďší trest. Polní policie slídila po takových projevech defétismu a trestala je okamžitě. Franz viděl několik poprav za zběhnutí. Těla zastřelených ležela pak u stromů v parcích nebo někde u zdi na ulici. Někteří měli na těle upevněny cedule s nápisem, že se jedná o zběha, který se protivil vůdcovým rozkazům. Nechtěl takhle skončit. Chtěl se vrátit, obejmout ženu, děti. Ale zatím platilo, že „rozkaz je rozkaz“, a o tom nikdo nevyjednával. A tak Franz plnil vše, co bylo nutné. Pomalu se blížil ke dvoru, odkud vyjel. Prostor byl už téměř uklizen. Lidé stáli v hloučcích, v hrnečcích nebo plechovkách byl horký čaj, který usrkávali. Ale nikdo nemluvil. Žena, která přišla o dcerku, seděla na troskách klavíru a dívala se nepřítomnými očima do země. Hrneček s čajem stál před ní na zemi, kouřilo se z něj, ale ona to nevnímala. Bude to ještě hodně dlouho bolet, pomyslel si Franz. Prošel kolem ní. Žena ho zaregistrovala a Franz jí pokývnul. Věděla, odkud přijel, a v jejích očích byla otázka. Uhodl otázku a znovu pokývnul. Žena pochopila. Její dcerka už spočívá mezi ostatními oběťmi. Nic ji nebolí. Spí svůj věčný sen.

Polní kuchyně už byla v provozu a nový kuchař něco vařil. Neměl moc surovin na výběr, a tak výsledkem byl nepodařený eintopf. Vojáci přistupovali k výdejně a do plechových misek jim pomocník v kuchyni velkou naběračkou nakládal to, co mohlo být jídlem. Nějaká hustá kaše nažloutlé

barvy. Vojáci se usadili ke svým zbraním a začali jíst. I když jim to moc nechutnalo, bylo to aspoň nějaké jídlo. Zbytek nechal v kuchyni důstojník rozdat civilistům. I ti spořádaně postupovali a natahovali ruce s talíři či miskami. Disciplína byla hluboce zakořeněna v myslích lidí.

Kapitola sedmá

ILUZE VÍTĚZSTVÍ

Okolí Stockerau u Vídně, únor 1945

Začátkem února se ve městě začali množit uprchlíci z Maďarska. V Budapešti skončila velká bitva, která přinesla nebyvalý zmar mimo území SSSR. Rudá armáda se na tuto útočnou operaci připravovala velmi pečlivě. Měla být poslední operací před útokem na území Říše z jižního směru. Hitler nařídil obranu Budapešti do posledního muže. To však již nebylo reálné, protože převaha Rudé armády byla obrovská. Boje započali již v říjnu 1944 a táhly se dlouhé měsíce. Na obou stranách docházelo k nepředstavitelnému krveprolití a násilí. Sověti stále útočili. Wehrmacht

a Waffen SS podnikaly protiútoky. Území změnila mnohokrát své majitele. V prosinci bylo přerušeno spojení Budapeště s Vídní. V polovině února však bylo rozhodnuto. Němci se stáhli a Rudá armáda obsadila město. Předtím se však podařilo desetitisícům civilistů dostat z obklíčení. Ztráty činily celkem asi 500 000 mrtvých a raněných. Výjimkou nebylo rabování a znásilňování. To všechno byly důsledky války. Uprchlíci se přesunovali v dlouhých kolonách na západ a doufali, že přejdou na území, která se měla stát okupační zónou západních spojenců. Teď však se přiblížili k Vídni a přilehlému okolí. Exodus způsobil potíže v zásobování. Armády měly ztížený prostor pro manévrování. Zdecimované zbytky německých obránců Budapešti měly jen jedno přání. Zastavit se, odpočinout si. Pouze jednotky Waffen SS byly naprosto odhodlané pokračovat v boji. A to i přesto, že je Hitler označil za zbabělce. Jejich smysl pro disciplínu, ale i fanatičnost byly nepředstavitelné.

Franz se s nimi setkal. Byli mladí. Zaprášení, špinaví, rozedraní. Ale odhodlaní. Franz tohle přestával chápat. Proč bojují? Neuvědomují si, že jen oddalují konec, který je neodvratitelný? Před nimi se však neodvážil taková slova vyslovit. Provázela je pověst nelítostných bojovníků, kteří se nerozpakují prosadit své přesvědčení silou proti každé kritice. Jeden z malých oddílů se zastavil před statkem, kde byla Franzova jednotka. Obrovitý tank Tiger II, natřený kamuflážní barvou, se zatočil na místě před bránou. V poklopu na věži seděl mladý untersturmführer. V ruce držel samopal a rozhlížel se podezřívavě kolem. Pomalu se otevřel poklop řidiče a další na věži tanku. V nich se objevili zbylí vojáci z osádky tanku. Byla

na nich vidět únava, strach, ale i odhodlání. Rozhlíželi se kolem a pak velitel seskočil dolů. Franz zasalutoval. Mladíček se na něj podíval, ledabyly odpověděl na pozdrav a odložil samopal na blatník tanku. Přešel za tank a mávnul směrem k lesu. Objevily se dva menší tanky a jeden obrněný transportér. Také patřily k SS. Když přijely k bráně a zastavily, viděl Franz, že uvnitř transportéru je několik raněných. „Kde je velitel jednotky?“ zeptal se mladíček. Franz mávnul rukou dozadu a odpověděl, že někde vzadu. „Dobře. Zavolejte další vojáky a vynesete naše raněné. Nechte je ošetřit a všem dejte najíst!“ rozkázal panovačně. Franz chtěl ještě něco říct, ale pak si to rozmyslel. „Provedu!“ zašeptal. Mladý ss-mann odešel za velitelem Franzovy jednotky. Franz zavolal na další vojáky a začali se starat o raněné. Zranění nebyla velká. Dva čisté průstřely hrudníku a prostřelená noha. Jenom jeden měl velkou ránu v oblasti podbřišku. Přes obvaz prosakovala tmavá krev a zdravotník, který byl přivolán, jenom zavrtěl hlavou. Tento voják neměl šanci přežít. Zatím jej však položili do stanu a jeho veliteli neřekli nic. Báli se, že by taková zpráva mohla být vykládána jako neochota pomoci vojákovi. Jednotky SS neměly nikdy moc důvěry v armádu. Zvláště po atentátu na Hitlera v předchozím roce. Důstojník jednotky Wehrmachtu zatím něco vzrušeně vysvětloval veliteli tanku. Ten měl stále svůj neústupný výraz ve tváři a zřejmě odmítal jakýkoliv argument. Po chvíli se otočil a odešel ke svým mužům. Důstojník přišel ke skupince vojáků s Franzem a řekl jim: „Kamarádi z SS chtějí, abych jim dal pár vojáků, jídlo a benzin. Benzin a jídlo jim dám, ale vojáky ne. Jste příslušníky Wehrmachtu, nikoliv jejich. Jenom vy, Franz, půjdete k nim a pokusíte se dát dohromady vysílačku v tanku. Něco se jim na ní poka-

zilo.“ Franzovi se moc nechtělo. Viděl, co SS umí, a nechtěl, aby se říkalo, že jim pomáhal. Ale rozkaz je rozkaz. Odešel k tanku a ohlásil se řidiči. Ten mu vysvětlil, o co jde, a Franz lezl pomalu řidičovým poklopem dovnitř tanku. Vysílačka se zdála neporušená. Při zapnutí však kontrolka jen blikla a zase zhasla. Odklopil víko a pomalu zkoušel obvody. Pak našel spálenou lampu. Naštěstí takovou měl u sebe. Vyměnil ji a zapnul vysílačku. Zase fungovala. Oddechl si a vylezl ven. Řidič byl opřený o bok tanku a kouřil cigaretu. Franz mu řekl, že je vysílačka už v pořádku. Řidič se na něj podíval a jeho unavené oči se trochu usmály. „Díky, kamaráde,“ pronesl. Nabídnul Franzovi cigaretu. Ten ji vzal a připálil si. „Jak dlouho už tady jste?“ zeptal se řidič. „Tři měsíce,“ odpověděl Franz. „Nechceš s námi? Jedeme do Německa. Vzal bychom tě jako radistu,“ zeptal se řidič. „Ne. Zůstanu se svou jednotkou. Máme se přesunout do Vídně,“ odpověděl Franz. „Do Vídně? Rusové se tlačí rychle do Evropy. Aby vás nezajali. S Němci se moc nemazlí. Jen Rakušáky nechávají být. Ovšem to nesmí mít tetování jako já. Ty stavíš rovnou ke zdi,“ povzdechl si. Franz věděl o vytetovaných krevních skupinách příslušníků SS na levé paži. Teď to bylo nežádoucí poznávací znamení a Rusové každého s tetováním okamžitě popravili. Nezapomněli na zvěrstva, která jednotky SS napáchaly na Ukrajině, v Rusku i jinde, a mstili se bez rozmyšlení. Tenhle řidič byl rodák z Lince, ale musel dál do Německa. Osobní přísaha vůdci jej zavazovala vytrvat až do konce. Řidič ale přísahal, že s popravami civilistů nemá nic společného. Byl voják. Ale to mu málokdo věřil. Zvláště když si Franz všiml na pancíři znaku „Leibstandarte AH“. To nebyli žádní svatoušci. Ale mohlo být, že se do ničeho nezapletl. Byla

však válka a život měl jinou cenu než v míru. Franz dlouze potáhnul z cigarety. „Co tvoje rodina, viděl jsi ji?“ zeptal se. „Už přes rok ne. Boje na východní frontě jsou kruté a na dovolenku nebyl čas. Dokud máme šanci zvítězit, není možné frontu opustit,“ odpověděl řidič. Franz se v uchu ušklíbnul. Pořád věří ve vítězství. Vždyť jim musí být jasné, že je konec, pomyslel si. Ale příslušníci SS byli vychováni jinak. Tihle mladí kluci neznali nic než dril, víru v nadvládu, boj a smrt. Byli ochotni zemřít za ideál nacismu, za vůdce. I když je za prohranou bitvu o Budapešť nazval zbabělci. Přísaha byla posvátná. Všiml si, že na hlavní kanonu je několik proužků naznačujících zničené tanky nepřítele. Pokynul hlavou směrem k nim a řidič odpověděl: „Ty jsme zničili u Kyjeva a Budapešti. Něco ještě se starým tigrem a něco s tímhle. Neskutečná mašinka. Kdyby měl silnější motor, tak se s ním dá vyhrát válka. Nikdo ze spojenců nic podobného nemá. Zničili jsme i čtyři těžké ISy. Ale ve vzduchu mají Rusové převahu, proto máme takové ztráty. Luftwaffe nás moc nechrání. Ustoupili jsme, s čím se dalo.“ Franz nahlas řekl, že samozřejmě věří, že má vůdce tajné zbraně, se kterými otočí průběh války, ale věděl, že nic už konečné „kaput“ nezastaví. Od baráků přišel velitel tanku. Zamyšleně odhodil cigaretu. Zkontroloval, zda jsou ranění uloženi a ošetřeni. Sestra mu sdělila, že voják s průstřelem břicha zemřel. Velitel pokýval hlavou a vyžádal si polní známky. Pak přistoupil k nosítkám, odkryl deku a podíval se na mrtvého. Složil mu ruce na prsou, sám si stoupl a zasalutoval. Ale jen vojenským pozdravem, nikoliv nacistickým. To mnohé udivilo. Řidič potichu řekl Franzovi, že to byl velitelův spolužák ze školy. Prošli spolu už tři roky bojů. Také velel tanku, ale po posledním zásahu se snažil vylézt

z věže a dostal osudný zásah. Proto se s ním velitel neloučil jenom jako s vojákem, ale i jako s kamarádem z dětství. Velitel zase mrtvého kamaráda zakryl a přišel k tanku. „Vysílačka funguje?“ zeptal se. Franz se postavil do pozoru. „Ano pane, je v provozu.“ „Nasedat!“ zavelel tankista a otočil se ke své osádce. Ta v několika vteřinách zmizela v poklopech. Řidič nechal poklop otevřený a nastartoval. Z výfuků se vyvalil tmavý kouř a motor zabouřil. Tank se otočil na místě a pomalu se rozjížděl. Za ním další vozidla celé kolony. Řidič pokynul Franzovi, nasadil si brýle proti prachu a soustředil se na řízení. Vojáci usazení na pancíři nebo v obrněných transportérech se zachmuřeně dívali na postavy lidí, kteří zůstávali za nimi. V jejich myšlenkách se jim zdáli jako šťastlivci, kteří už mají válku za sebou. Oni jeli do dalších bojů a nevěděli, kdo přežije. Kapitulace bylo to poslední, a když už se vzdát, tak pouze západním spojencům. Rusům nikdy. Nechtěli jít ani před popravčí četou ani na Sibiř.

Franz sledoval, jak kolona pomalu mizí v oblaku prachu a výfukových plynů. „Hodně štěstí, budete ho potřebovat, až vás opustí iluze vítězství,“ pomyslel si. „S vaší pověstí to ani v zajetí nebudete mít lehké.“

Kapitola osmá

PROTEKTORÁT

Hodonín, Drážďany, 1941–1942

V zázemí začalo přituhovat. Po izolaci Velké Británie se Hitler soustředil na plánování útoku na SSSR. Mezitím však ještě stačil pomoci svému neschopnému italskému spojenci porazit Řecko a pak zvítězit v Jugoslávii. Měl tak celý Balkán pod kontrolou. V březnu se konaly oslavy vzniku „Protektorátu Čechy a Morava“, ale bylo znát, že lidé moc oslavovat nechtějí. Společnost se začala velmi polarizovat. Narůstala odbojová činnost a z Říše byl do protektorátu vyslán Reinhard Heydrich, aby v tomto prostoru zajistil pořádek. V krátké době eliminoval odboj, zavedl zvláštní přídatky dělníkům, a tím zvýšil jejich podíl na válečném úsilí. Franz a jeho rodina žili jako dřív. Pracovali na svém hospodářství, Franz jezdil do Zlína do služby.

Život plynul dál. Pak se však v ulici objevil jeden nepřijemný člen SA. Místní občan, soused. Byl to člověk nevalné pověsti a zjevně chtěl na systému kořistit ve vlastní prospěch. Vystupoval arogantně a na jeho udání mnohdy nereagovali ani úředníci gestapa, kteří zjistili, že udává jen z touhy po cizím majetku. Měl však jeden velký problém. Neuměl dobře německy. Využíval proto k sepsání udání právě Franze. Ten mu mnohokrát rozmlouval jeho aktivitu, ale nakonec musel napsat, co dotyčný požadoval, aby sám nebyl udán pro zatajování. Naštěstí žádné udání nevedlo k drastickým trestům. Několik dní v místním vězení nebo pokuta byly ty největší tresty. Franz později pracoval ve Zlíně a jeho manželka za ním často dojížděla. V lednu 1942 se jim narodil další syn. Válka pokračovala na Východě a Franzovi bylo jasné, že jako Němec bude muset jít na frontu. Povolávací rozkaz mohl přijít každým okamžikem. Jeho rodina se nebála pomáhat sociálně slabším a tzv. reichshilfe odevzdávala právě těmto lidem. Lidé ji za to měli rádi a nic jí nevyčítali. V lednu 1942 přišel povolávací rozkaz. Musel narukovat. Dostavil se k odvodovému místu, kde dostal uniformu a umístěnku. Pak mohl jít ještě domů pro věci a rozloučit se. Jako voják musel napsat poslední vůli. Odkázal všechn svůj majetek svým synům a do jejich plnoletosti jej měla spravovat manželka. Byl odvelen do Drážďan k protiletadlové baterii. Drážďany byly nádherné město s mnoha památkami a nebyly na seznamu cílů spojeneckých bombardérů. Franz byl jmenován do hodnosti svobodníka a měl na starosti spojařské družstvo. Byl rád, že nemusel obsluhovat 88mm kanony, umístěné na betonových věžích. Zásobování bylo dobré a občas přijela i manželka se starším synem. Jednou v květnu, když jeli z Drážďan

domů, přišel za Prahou průvodčí a ohlásil, že jejich vlak je poslední, který opustil Prahu. Právě byl spáchán atentát na Heydricha. Represálie, které pak nastaly, velmi zpochybnily Franzovo přesvědčení o správnosti režimu, kterému sloužil. Ale bylo již pozdě cokoliv měnit. Služba ubíhala v poklidu, i když na východní frontě utrpěla wehrmacht poprvé porážku u Stalingradu na přelomu roku 1942 – 43. Mýtus o její neporazitelnosti padl. Nad Drážďanami prolétali ve velké výšce jednotlivé bombardéry a nic nenasvědčovalo tomu, že se město jednou stane cílem zničujícího útoku.

Meine letzter Wille.

Für den Fall meines Todes verfüge ich über mein Vermögen wie folgt.

Meine Erben sind meine Söhne,

*Meine Frau erhält an meinem
ganzen Vermögen die lebenslängliche und
unentgeltliche Bruchtniessung*

Göding am 8. Jänner 1942.

Poslední vůle vojáka před odjezdem na frontu

Kapitola devátá

HITLERJUGEND

Stockerau u Vídně, únor 1945

Franzi, Franzi, slyšíš?“ volal na něj jeden z kamarádů. „Ano, zamyslel jsem se. Co se děje?“ zeptal se. „Je nástup. Přijel major Hanke,“ odpověděl voják. Major Hanke byl velitel praporu. Prodělal první světovou válku a v té druhé byl jakožto už starší ročník dán k jednotkám, které nebyly frontové. Teď ovšem už byla fronta všude. Prapor nastoupil. Major Hanke si stoupl na bedničku od nábojů, aby byl lépe vidět. Nikdy nebyl přesvědčený nacist. Bojoval za svou vlast. „Kamarádi!“ oslovil nastoupené vojáky a důstojníky neformálně. „Jsme svědky velkého zápasu, kdy z Východu se valí rudé hordy, které chtějí zotročit Evropu. Naši spojenci nám pomáhají vydržet tyto útrapy do chvíle, kdy budeme moci nasadit nové, tajné zbraně. Vrchní

velení provádí ústupovou taktiku, aby vlákaly armády komunistů do míst, kde je bude moci zničit. Máme mnoho obětí a naše rodiny trpí. My však vytrváme a nakonec dosáhneme vítězství.“ „To myslel vážně?“ ptal se Franz sám sebe. „Vždyť je konec. Konec.“ Ale navenek nemohl dát na sobě nic znát. Všichni okolo měli zachmuřené tváře. Někteří věřili ve vítězství, ale nedokázali si představit, jak ho bude dosaženo. Major promluvil ještě něco o „zázračných zbraních“ a ukončil nástup. Každý šel zase po své práci. Franz přišel do spojařské místnosti. Zamyšleně pozoroval telefon. Do místnosti vešel poručík a zeptal se: „Co, Franz, na co myslíte? Snad ne na kapitulaci?“ „Ne, pane poručíku. Přemýšlím, jak jsem se zde ocitl. Proč zrovna tady. Spousta mých kamarádů leží někde na ruských pláních. Přežil jsem jenom proto, že na frontu jsem už starý,“ odpověděl. „No tak buďte rád. Třeba se dočkáme konce války,“ řekl tiše poručík. Franz už neodpověděl. „Abych nezapomněl. Budeme se přesunovat do Vídně. Sbalte všechno. Telefony, kódové tabulky, hesla. Vyrazíme zítra ráno,“ rozkázal ještě. Franz pokýval hlavou. Velení usoudilo, že tato jednotka bude potřebnější ve Vídni, která se opevňovala proti útoku. Franz začal pomalu ukládat spojařský materiál. Na Vídeň se docela těšil. Byl tam pře válkou. Nádherné památky, živé ulice, ruch velkoměsta nebo krásné procházky v Pratu. Vídeň se mu moc líbila. Vůbec si neuvědomil, že je válka a Vídeň nebude ta, kterou znal. Ale na to teď nemyslel. Vyšel před spojařskou místnost. Uviděl chorvatské vojáky, které zde připravovali na boj. Německé velení potřebovalo rychlou domluvu, a tak Franz tlumočil z chorvatštiny do němčiny a naopak. Chorvaté vytvořili tuto jednotku jako náhradu za tu zničenou u Stalingradu. Byli odvážní, ale také

krutí. Ustašovský režim, který je poslal do války, je vychoval jako nelítostné bojovníky proti komunistům. Doma v Chorvatsku páchali jejich milice hrůzná zvěrstva. Někdy i pozorovatelé z řad wehrmachtu a SS požadovali na svém velení, aby jim zakázalo takto se chovat. Ale ustašovské velení si dělalo, co se mu zlíbilo. Němci je potřebovali jako spojence, a tak po nějaké době tolerovalo jejich činy. Franz o tom slyšel, ale naštěstí to neviděl. Znal je jako rekruty v cizí uniformě, kteří jsou dychtiví ukázat, jak umí válčit. Nic na tom neměnilo, že stejnojmenná divize byla právě u Stalingradu zničena. Spíše naopak. Její příslušníci to pocítovali jako závazek pomstít své mrtvé. Proto bylo jasné, že tito vojáci se Rusům nevzdají. Budou se snažit dostat k Britům, kteří postupovali z Itálie. Teď nastupovali na nákladní vozy a odjížděli směr Vídeň.

Franz se otočil a šel zpátky do místnosti. Ohřál si trochu polévky, odlomil kus chleba a začal u stolu jíst. Venku začal nějaký velký ruch. Položil lžici a vyšel znovu ven. Nevěřil vlastním očím. Na prostranství se řadili do tvaru chlapci v uniformách hitlerjugend. Bylo jich asi dvě stě. Velel jim obtloustlý chlapík v hnědé uniformě SA. Z různých míst vyšli další vojáci a zírali na tu sešlost. Když se mladíci seřadili, postavil se jejich velící před ně a začal proslov: „Sešli jsme se zde dnes proto, abychom splnili svoji povinnost vůči Říši. Vůdce se na nás dívá a věří nám.“ „Tobě určitě. Utečeš při první ráně,“ zamumlal Franz. „Kdepak se schovával, že je tak vypasený? Z východní fronty určitě nepřišel. Zřejmě vedl výstrojní skladiště a proviant. Tam se napásl,“ poznamenal jiný voják. „A takovému velení se svěruje mládež, aby bojovala? Proti tankům, letadlům?“ Funkcionář se nafouknul svojí dů-

ležitostí a opět začal mluvit ke shromážděným členům HJ. „Byl jsem pověřen vybudováním části obrany Vídně spolu se členy HJ. Věřím, že splníme svoji povinnost a buď se ubráníme, nebo padneme za spravedlivou věc. Ustupovat nikdo nebude. Nyní vám budou vydány zbraně a věřím, že váš výcvik byl dostatečný k tomu, abyste způsobili nepříteli co největší ztráty. K tomu nás zavazuje povinnost k národu a vůdci.“ Hromové „hurá“ mu bylo odpovědí. Člověk nevěřil, kam až došel fanatismus mládeže, která nevnímala hrůzu války, miliony obětí, utrpení celých národů. Byli vycvičeni a naučeni poslouchat rozkazy a beze zbytku je plnit. Bylo však třeba přiznat, že jejich výcvik byl na vysoké úrovni. Ve dvanácti letech, kdy byli přijati do HJ po předchozí přípravě jako „Pfimpfen“, uměli se zbraní to, co neuměli plnoletí vojáci. Jejich hry se co nejvíce přibližovaly válečné skutečnosti. I Franzův syn byl příslušník Pfimpfen. Musel, jako každý německý hoch, aby se nevyřadil z kolektivu kamarádů. Dostal kraťasy a podkolenky, dýku a „flobertku“. V době, kdy se držení zbraně trestalo vězením i smrtí, nosili tihle kluci zbraň jako hračku. To byla výsada německých rodin. Ale naštěstí nikdy netoužili s ní někoho zabít. Ovšem přispívalo to k posílení sebedůvěry a nadřazenosti nad ostatními obyvateli protektorátu. Členové HJ se museli účastnit sbírek teplého oblečení pro německé vojáky na frontě. Matka jednoho hochy od HJ byla dokonce před válkou členkou místní KSČ, ale to nikomu nevadilo. Důležitý byl okamžitý původ. A tak němečtí převažovali nad stranickou příslušností. Na sklonku války nasazovalo německé velení příslušníky HJ do vojenských akcí, protože se nedostávalo schopných vojáků. Vytvořila se dokonce pancéřová divize SS „Hitlerjugend“, která tvrdě bo-

jovala v Normandii při vylovení spojenců. Hitler spatřoval v těchto mladíčcích elitu národa a světlo do budoucnosti. Nic mu nevadily děsivé ztráty, které utrpěli. Lidského materiálu na záchranu skomírajícího režimu bylo stále dost a fanatismus se musel nějak využít, když už se do něj tolik nadějí vkládalo. Franz děkoval bohu, že syn je ještě příliš mladý na to, aby se musel účastnit bojového nasazení. Ale i tak jej měl před očima v té malé uniformě a doufal, že válka skončí dříve, než dosáhne věku, kdy by byl odveden na frontu.

Nyní pozoroval, jak se mladíci s nadšením chápou zbraní a po proslovu jejich tlustého vedoucího odcházejí s písničkou na rtech směrem k Vídni. Mnozí měli ve tváři odhodlání, nenávist. Mnozí však jen strach. Z okraje silnice je pozorovali vojáci, zdravotní sestry a rodiče některých mladíků. Těžko říci, zda cítili hrdost nad tím, že jejich synové jdou bojovat proti nepříteli, kde mohou padnout, anebo zoufalství, které nesměli dát najevo, protože by se to jevilo jako poraženectví. Vždyť jejich děti jdou do války, která je ztracena, nemožnou zvítězit, jen oddálit agonii. Oni to věděli, ale ti hoši byli přesvědčeni, že spasí Říši, Vůdce a svět. Neměli zdání, co je čeká. Převaha spojenců a Rudé armády byla obrovská. Jejich materiální a lidské zdroje se zdály nevyčerpatelné. A těmto silám mělo čelit několik tisíc zfanatizovaných mladíků, kteří by měli po večerech držet za ruku dívku a šeptat verše. Místo toho dostali ocelovou přilbu, pás s náboji a do ruky pušku nebo pancéřovou pěst. Jejich budoucnost byla nejasná a nikdo netušil, kolik se jich vrátí domů. Nadšení jim nechybělo, ale tělem kulku nezastavíš. Franz viděl marnost jejich počínání stejně, jako jejich rodiče, pokud nebyli fanatickými nacisty.

Pozoroval, jak se ztrácejí v dálce a ti, kteří je vyprovázeli, se pomalu rozcházejí. Někteří se slzami, jiní s nepřítomným výrazem ve tváři. Všichni však měli ve tváři otázku: Kolik se jich vrátí? Bude to náš syn?

Oblouklý vedoucí HJ, který k nim měl proslov, se pomalu soukal do automobilu. Franz si všiml, že na střeše vozu je velký kufr. Copak to náš komandant asi veze? Že by zbraň nebo výstroj? Spíše to vypadá, že se chce cestou někde ztratit a veze si nějaký majetek na přilepšenou, pomyslel si. Automobil se rozjel a za chvíli už zmizel z očí. Franz se vrátil do svého nuzného příbytku. Miska s nedojedenou polévkou stála na stole, vedle ležel nakousnutý kus chleba. Polévka už byla studená, a tak postavil misku na kamna. Když se ohřála, usedl a konečně mohl polévku dojíst. Potom vstal, vypláchnul misku a začal třídit věci, které bylo nutno zabalit a připravit na přesun.

Kapitola desátá

PŘESUN

Stockerau u Vídně, únor 1945

Franzi, jsi tam?“ volal nějaký hlas z venku. Otevřel dveře. Stál tam jeho kamarád Klaus a vzrušeně se na něj díval. „Měl jsi nějakou rodinu v Drážďanech?“ „Ne, jen jsem tam sloužil,“ odpověděl Franz. „To je dobře. Včera a předevčírem byly Drážďany bombardovány. Právě to hlásili. Jsou tam desetitisíce mrtvých. V noci je bombardovali Britové a ve dne Američané.“ Klaus téměř křičel. Nebylo divu. Pocházel ze Zwickau, a tak Drážďany znal. Nebylo k nim daleko. Franzovi ztuhl výraz ve tváři. Taková zpráva ho zdrtila. Žádnou rodinu tam neměl, ale zůstali tam kamarádi od flaku. Drážďany byly známy svými památkami, klidným prostředím. Teď ležely v troskách. Ale proč? Během války se staly důležitou křižovatkou. Přes nádraží proudi-

ly vlaky s vojenským materiálem na východ a zpět vlaky s uprchlíky. Franz tam sloužil celý rok. V hlavě mu prolétly vzpomínky na procházky podél Labe, na taneční večery. Teď nejspíš leželo vše v troskách. Později se dověděl, že si bombardování vyžádala ruská strana, protože potřebovala snížit přísun čerstvých jednotek wehrmachtu na frontu před nadcházející jarní ofenzívou. Spojenci vyhověli a jejich bombardéry ničily město dva dny a dvě noci. Zkáza byla děsivá. Přesná čísla nikdo neznal, a odhadovalo se to na sto tisíc mrtvých. Město bylo totálně zničeno. Zahynuli hlavně uprchlíci z Východního Pruska, kteří se do Drážďan uchýlili před Rudou armádou. Franz si dokázal představit zoufalství vojáků, kteří nedokázali odvrátit tuto hrůzu, palbu protiletadlových děl, hořící domy a nářek raněných. Netušil však, že to také již brzy prožije. Díval se na Klause a pomalu se vrátil do reality. Klaus pohyboval rty a jeho slova se zase dostávala k Franzovým uším. „Je to prý hrůza. Naše velení bylo bezmocné. Amíci si létali jako na pouti, nikdo je neohrožoval. Luftwaffe jako by neexistovala.“ Franz se otočil a beze slova zavřel dveře. Uvnitř místnosti se rozplakal. Byl naprosto odevzdáný osudu. Co si ještě počít? Jak z toho všeho ven, zoufal si v duchu. Poprvé mu vytanula myšlenka na dezerci. Vrátit se do Hodonína, vidět ještě jednou svoji rodinu. Ale věděl, že by tam nedošel. Chytili by ho a popravili bez dlouhých řečí. Když se uklidnil, začal zase rovnat věci k odsunu. Otevřel dřevěnou bednu a skládal do ní telefon, kódovací tabulky a jiný vojenský materiál. Pak si sednul a zapálil si cigaretu. V myšlenkách se stále vracel domů...

Vzpomínal, jak manželka držela v náručí jejich právě narozeného syna. Starší se jí držel za ruku a mávali mu na cestu, když ho vlak odvážel z nádraží do jeho posádky. Uvidí je ještě někdy? S nimi stáli na nádraží i jejich známí a bohužel i ti, které neměl příliš v lásce. Vzpomínal, jak jeden z nich, příslušník SA, udal jednu rodinu a měla přijít kontrola z gestapa. Byla to malichernost, kvůli které dotyčný ohrozil rodinu, kterou Franz znal celý život. A stala se neuvěřitelná věc. Úředníci gestapa přišli a uznali, že udání bylo podáno za účelem msty a nemá reálný základ protistátní činnosti. Dotyčnému informátorovi doporučili, aby je nezatěžoval podobnými věcmi, protože pak by se začali zajímat i o něj. A ten si vzal doporučení k srdci. Teď však stál na nádraží také a s úšklebkem se díval, jak Franze odváží vlak. Ale i na něj později došlo. Musel také na frontu a pro svoji povahu to nikde neměl lehké. Odnášel raněné ze zákopů.

Franz se zase vrátil do reality. Do místnosti vešel poručík. Franz vstal a zašlápnul kus hořící cigarety. „Pohov, svobodníku,“ řekl poručík. „Máte sbaleno?“ „Ano, pane poručíku. Kam jedeme? Jaký je náš úkol?“ ptal se Franz. „Přesuneme se do Vídně. Budeme poblíž Dunaje. Zajistíme obráncům spojení s první linií směrem k maďarským hranicím. Rusové se pohnuli a jejich kolony směřují na Vídeň. Nemůžeme ji vydat bez boje. Velení nám přikázalo bránit ji až do konce. Poraženectví se rozmáhá, ale my musíme zůstat. Dávejte dobrý pozor na to, co říkáte. Gestapo má zvědy všude a je nelítostné. Jejich pohůnci melou z posledního a snaží se dostat co nejvíce lidí na šibenici.“ Poručík mluvil sklesle a monotónně. „Vy se nebojíte takhle mluvit? A přede mnou?“ ptal se Franz.

„Ne, před vámi ne. Vím, že nejste udavač. Chcete se jen vrátit domů zdravý. Já bych vás pustil i na dovolenou, kdyby byla možnost, ale nesmím. Takže vám radím, jazyk za zuby a dávejte na sebe pozor. Dobalte věci a odneste je na vůz.“ Poručík si zase zapálil, nabídl cigaretu Franzovi a odešel ven. Franz přemýšlel o jeho slovech. Proč tady zůstat. Ostmark je ztracená, Říše je ztracená. Jenom život zatím neztratil. Jak z toho ven? Přenesl věci ven a naložil na vůz. Asi po hodině se dala kolona na cestu. Nebylo to jako před pěti lety. Vítězně, s písní na rtech, kolem jásající davy. Dnes se vlekli jako zloději. Špinavé a obnošené uniformy ukazovaly na špatné zásobování a pohublé tváře to jen potvrzovaly. Míjeli kolony uprchlíků, ale nyní to nebyli Francouzi nebo Rusové, ale domácí. Němci, Rakušané, Maďaři. Všichni se snažili dostat co nejdále od Rusů, které propaganda vylíčila jako zvěř z Východu. Nebylo divu. Kolovaly zvěsti o ruských zločinech v Katyni, v pobaltských státech, ve Východním Prusku. Civilisté měli hrůzu z ruských vojáků a vojáci z ruského zajetí.

Kolona byla asi hodinu na cestě. Franz seděl v kabině nákladáku a znuděně pozoroval líného hada kolony. Utřel pomalým pohybem přední sklo v kabině, na kterém ulpěly tmavé skvrnky. Skvrnky však nezmizely. Naopak se zvětšovaly. „Nálet! Všichni ven!“ zařval Franz. Řidič stočil kola vozu mimo silnici a vjel pod řídké stromky, které rostly okolo silnice. Ve výšce asi pěti set metrů se objevila letadla. Tentokrát to nebyli Američané. Asi dvanáct letadel se přehouplo přes nízký kopec a pak je všichni vojáci poznali. Ruské bitevníky, přezdívané „Der schwarze Tod“. Ano, „Černá smrt“. Opancéřovaná obluda, která přinášela smrt. Mohutná výzbroj

bomb a kanonů činila z letadla zabijáka. Žádné vozidlo nedokázalo odolat. Letadla byla zranitelná pouze ze vzduchu. Ale dnes, kdy Luftwaffe neměla dostatek letounů ani personálu, si posádky bitevníků nedělaly starosti z útoku na ně. Navíc nad nimi létaly vlastní stíhačky, které čekaly na případného protivníka. Ten se však nedostavil. Letouny utvořily kruh a jeden za druhým, jako na střelnici, nalétávaly na znehybnělou kolonu. Osádky vozidel utekly do lesíka a snažily se najít nějaký úkryt. Z prvního letounu se odpojily šedobílé stužky raket a zasáhly vedoucí vozidlo s protiletadlovým dvojčtem. Kolona byla zcela bez ochrany. S drtivou pravidelností zasahovaly další a další rakety a pumy cíle na zemi. Automobily začaly hořet. Splašení koně divoce poskakovali a utíkali pryč z toho pekla. Lidé leželi v příkopu u silnice a někteří se modlili. V tom se z rohu lesa ozvala palba. Dobře zamaskované protiletadlové čtyřče takticky vyčkalo, až budou letadla vybírat střemhlavý let. V tom okamžiku začalo pálit. Nechtění diváci viděli, jak se trasírky střel sbíhají v trupu jednoho letounu. Černý dým se začal odvíjet za ocasem a letoun se snažil nabrat výšku. Přešel do vodorovného letu a od trupu se oddělila kabina. Pak se objevilo lidské tělo a za ním druhé. Padala neřízeně, ale pak se nad každým otevřel padák. Letci se snaželi dolů k lesu. Ostatní letouny dokončily nálet a soustředily svoji pozornost na „čtyřče“. Nalétávaly na něj a střílely ze všech hlavních. Palba „čtyřčete“ ustala. Civilisté i vojáci z kolony sledovali, co se děje. Pak Rusové nabrali kurs ke svým liniím. Stíhačky ještě chvíli kroužily a zřejmě hledaly sestřelené soudruhy. Pak se také otočily a odlétly. Nad zbytky kolony se rozhostilo ticho. Někdo ukázal k lesu. Na okraji stála postava a snažila se ukrýt. Byl to jeden z letců. Civilisté,

kterí si prožili peklo na zemi, se s křikem rozeběhli k němu. Měli před očima utrpení, které jim letci přinesli, a chtěli pomstu. Franzův poručík to vycítil. Vytasil pistoli a dal se také do běhu směrem k letci. Chtěl ten dav zastavit. Viděl již dost hrůz a nechtěl být svědkem další. Dav byl bohužel rychlejší. První z civilistů chytili zraněného letce. Přistoupil k nim statný vesničan s vidlemi. Podíval se na letce. Mladý světlovlasý muž byl dost vyčerpaný a zraněný, ale vnímal celou situaci. Vesničanovi ztuhly rysy. Zvedl pomalu vidle a bez lítosti letce probodl. Když vidle vytáhl, odcházel a tiše šeptal: „Gudrun, Hans, Klara. Gudrun, Hans, Klara...“ Stále dokola. Zřejmě mu jiní letci dříve zabili při jiném náletu někoho z rodiny. Mezitím rozdivočelá horda uvázala letci na krk smyčku a vytáhla ho na strom. Poručík přiběhl pozdě. Odehnal lidi od stromu. Pak stáhnul tělo a položil ho na zem. Prohlížel si tělo letce bez jediného slova. Byl asi v jeho věku. Pramínek krve mu stékal z úst. Pak najednou pohnul ústy. „Mama, mama.“ Slova, která znal každý. Umírající volal svoji matku. Poručík se sehnul. Odhrnul letci z čela pramen vlasů. Letec chytil jeho ruku a dal ji na kapsu své blůzy. Poručík otevřel kapsu. Byl v ní obrázek starší ženy a mladého vojáka a ještě vojenský průkaz. Další matka ztratila svého syna, pomyslel si poručík. Letec se na něj podíval s otázkou v očích. Poručík pokýval hlavou a schoval obrázek i průkaz pod svoji blůzu. Letec zavřel oči a ulehčeně vydechnul. Naposledy. Poručík ještě chvíli klečel. Dal mrtvému ruce na hrud'. Teprve pak vstal, otočil se a podíval se na civilisty. Ti stáli zaraženi a čekali, co bude dál. Poručík stále třímal v ruce pistoli. Podíval se na ni, pak na lidi okolo něj a pomalu pistoli dal zpět do pouzdra. „Běžte zpátky k vozidlům,“ řekl zamyšleně. „Vy dva! Pojdte

sem a pohřbíte ho. Byl to voják a plnil své povinnosti. Zaslouží si to.“ Kývnul na dva civilisty poblíž a udělal zamítavé gesto na jejich nevyřčenou otázku. Muži se chopili krumpáče a lopaty a začali hloubit jámu. Po chvílce přestali, vzali za ruce a nohy tělo letce a položili je do jámy. Poté jámu zaházeli a na udusáný povrch položili leteckou kuklu. Zdátky vše pozorovali lidé z kolony a něco si tiše vyprávěli. Poručík vše sledoval a myslel si své. Viděl už mnoho padlých na obou stranách fronty. Nejdříve jej to naplňovalo uspokojením, že to byl nepřítel. Později však viděl mrtvé přátele a začal chápat, že i vojáci v jiných uniformách mají své blízké, rodiny, někdo na ně čeká. A snažil se být lidský, jak to jen šlo. Každý bojoval za svou víru, svou věc, svou vlast. Bohužel za tyto ideály dal to nejcennější. „Nasedat, odjezd!“ zavelel poručík. Franz musel za volant, protože řidič byl zraněn. Přenesli ho na korbu vozu a ošetřili. Franz vyjel s autem zase na silnici a zařadil se do kolony. Přemýšlel o tom, co viděl. Lidská zloba byla velká. Pramenila z neštěstí, smrti. Pak se z lidí stávala monstra, která jsou schopna se mstít jakkoliv a kdykoliv. Hrozil se dne, až válka skončí a začnou se mstít vítězové. Zároveň se těšil, až bude tomuto utrpení konec. Kolona se dala do pohybu.

Kapitola jedenáctá

VÍDEŇ

Vídeň, březen 1945

V dálce se objevili věže Stephansdomu. Vídeň byla na dohled. Franz se těšil. Jeho oči hledaly známá místa, kudy před válkou chodil se svými sestřenicemi. Čím více se však blížili k Vídni, tím více pozoroval stopy války na všech stranách. Příjezdové cesty pokryté vraky vozidel, vozy bez koní, rozházená zavazadla, která nikdo nepotřeboval. Vytlučené výklady, dříve plné lahůdek, slepě hleděly do ulic, okna přelepená páskami proti rozbití tlakovou vlnou z výbuchů. Před očima se Franzovi objevilo ruské kolo Riesenrad u vstupu do Pratru. Na tato místa měl také hodně vzpomínek. Cukrová vata, hudba, atrakce a z vrcholu kola nádherný výhled na Vídeň a široké okolí. Zvláště o víkendu zde korzovaly tisíce lidí a užívaly si radostí, které jim Vídeň nabízela.

Nyní však na ulicích postávaly jiné hloučky. Kradmo se dívaly na projíždějící kolonu a nikdo jí nemával. Jejich nadšení se od roku 1938 změnilo. Tehdy německý wehrmacht vítali lidé jako osvoboditelskou armádu a byli rádi za přivtělení k Říši. Dnes se tohoto stavu chtěli zbavit. Nepřinesl jim nic dobrého. Rusové navíc rozlišovali Rakušana a Němce. Rakušany nechávali být, Němce chytali a mnohdy hned stříleli. Nejraději by viděli Vídeň jako otevřené město. To však nebylo možné. Hitler byl odhodlán bránit Vídeň do posledního muže. A to znamenalo ničení, tisíce mrtvých, zkázu.

V jedné ulici kolona odbočila doprava a všem se naskytlá úděsná podívaná. Pod stožárem osvětlení stála postava obklopená muži v uniformě i civilisty. Spoutaná osoba měla na prsou papírovou ceduli s nápisem, který dával najevo, že se jedná o zběha. Dva statní příslušníci polní policie přehazovali provaz se smyčkou přes vrchol stožáru. Jiní dva dali pod stožár starou židli. Na ni pak ostatní postavili spoutaného muže a vložili mu smyčku na krk. Policisté pak něco řekli a jeden z nich podkopl židli. Muž, kterému po tváři tekly slzy, se zhoupnul na provaze. Bojoval o život, ale byl to prohraný zápas. Vozidla kolony míjela tuto děsivou scénu a lidé se odvraceli. Dokud se popravovali nepřátelé, bylo to pro ně pochopitelné, ale tady umíral německý voják. Možná nebyl zběh, možná se pomátl nebo měl dost všeho zabíjení a chtěl jen domů. Nacisté však takové pohnutky neuznávali a každého s takovými myšlenkami tvrdě trestali. Voják se na provaze přestal svíjet, nohy se už necukaly Jeho životní pouť skončila. Hlouček se rozcházel. Někteří z katů se dívali na kolonu. V jejich očích byla nenávist. Franz se při zhlédnutí této